

Marcin Chrostowski

Kapłaństwo hierarchiczne i kapłaństwo powszechne : czy mogą istnieć bez siebie?

Collectanea Theologica 80/1, 23-39

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARCIN CHROSTOWSKI, TORUŃ

KAPŁAŃSTWO HIERARCHICZNE I KAPŁAŃSTWO POWSZECHNE – CZY MOGĄ ISTNIEĆ BEZ SIEBIE?

Tytuł niniejszego artykułu może wprawić czytelnika w pewne zakłopotanie lub nawet sugerować prowokację, wedle której istnienie jednego typu kapłaństwa uzależnione jest od innego. W powszechnej świadomości wiernych wciąż bowiem funkcjonuje model, wedle którego termin „kapłaństwo” ogranicza się tylko do tych, którzy mają pełnię kapłaństwa, tj. do biskupów i kapłanów¹, a wierni świeccy, czyli laikat, to przede wszystkim pomocnicy tych pierwszych². W mentalności wielu ludzi nadal pozostaje obecny schemat głębokiej separacji duchownych od świeckich posunięty nawet do stwierdzenia, iż „prawdziwy Kościół” to duchowieństwo, natomiast rola wiernych sprowadzać się powinna do milczącej obserwacji. Tych, którzy znają nauczanie II Soboru Watykańskiego i mają świadomość, iż minęło już ponad 45 lat od jego zakończenia, przytoczone zdania mogą dziwić lub nawet oburzać. Sobór przecież znacznie dowartościował rolę świeckich w Kościele i właściwie ustawił kwestię kapłaństwa hierarchicznego oraz powszechnego³. Stale jednak w publicznych wystą-

¹ Kapłaństwo hierarchiczne jest udziałem w pełnym kapłaństwie Jezusa Chrystusa. W sensie ścisłym uczestniczą w nim tylko biskupi (pełnia kapłaństwa) i prezbiterzy: „W wykonywaniu swej władzy zależni od biskupów” i sprawujący swój urząd w jedność z nimi (KK 28; DK 2); diakonów zaś powołuje się nie dla kapłaństwa, lecz dla posługi (KK 29); por. B. M i g u t, *Kapłaństwo*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 7, Lublin 2000, kol. 718.

² Sam zresztą termin „ksiądz” odnosi się do wyrazu „książe”, co w dawnych czasach uważane było za połączenie władzy świeckiej i duchownej w osobie jednego człowieka, a dziś kojarzyć się może z pewną władzą, czy większymi prerogatywami; por. H. P r z e ż d z i e c k i, *Kapłan*, w: *Z. C h e ł m i c k i* (red.), *Podręczna Encyklopedia Kościelna*, t. 19-20, Warszawa 1910, s. 312.

³ Spośród wielu innych, na uwagę zasługują tu przede wszystkim dokumenty: Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam Actuositatem*.

pieniach na sympozjach naukowych, w publikacjach⁴, czy po prostu obserwując świat współczesny, spotkać się można z niezrozumieniem kwestii kapłaństwa lub przesadnym dowartościowaniem duchownych lub świeckich⁵. Analiza przytoczonych wyżej przykładów lub choćby pobieżna obserwacja stanu wiedzy współczesnych ludzi na temat kapłaństwa przekonuje, iż ze wszech miar pożyteczne jest przywołanie w pamięci podstaw biblijnych i nauczania Kościoła w tym zakresie oraz dokonanie koniecznych rozróżnień w obrębie pojęcia „kapłaństwo”.

Przyczyną, dla której poruszamy niniejsze zagadnienia, jest wciąż obecne niezrozumienie prawdziwej istoty kapłaństwa przez pewne grupy wiernych świeckich. Nierzadko błędne postawy zdarzają się także u samych kapłanów. W tym kontekście pojawia się ważne pytanie: Czy wierni potrzebują jeszcze dziś kapłaństwa urzędowego, oraz czy kapłani mogą funkcjonować w pełni bez odniesienia do wspólnoty? Patrząc przez ten pryzmat warto też spytać, jaka relacja winna zachodzić między tymi podmiotami oraz jak właściwie wyjaśnić termin „kapłaństwo służebne”⁶? Kolejną racją skłaniającą nas do podjęcia tego ważkiego tematu jest obchodzony w Kościele Rok Kapłański 2009-2010. Stanowi on doskonałą okazję do odświeżenia wiedzy z tego zakresu oraz przypomnienia ważniejszych informacji dotyczących kapłaństwa hierarchicznego oraz powszechnego.

⁴ Por. A. O t a w a, w wystąpieniu pt.: *Magia i religia – co łączy, a co dzieli te zjawiska*, dostrzega w sprawowaniu Eucharystii wyraźny podział na „wybrańców”, czyli kapłanów oraz całą resztą ludzi. W samej mszy św. autorka dopatruje się zresztą istnienia elementów magicznych. Tekst referatu znajduje się w publikacji R. D r o b a, J. S o s n o w s k i, P. U c h m a n, W. N o w a k o w s k i (red.), *Nauka młodych nowe spojrzenie* (materiały z sympozjum), *Nauki przyrodnicze, ścisłe, wiedza interdyscyplinarna*, Siedlce 2009, s. 183.

⁵ Przykładem może być choćby Międzynarodowy Ruch „My jesteśmy Kościołem” („Wir sind Kirche”) – zainicjowany w Rzymie w 1996 r. jako forma nacisku na hierarchię Kościoła rzymskokatolickiego do odnowy Kościoła na fundamentach II Soboru Watykańskiego i ducha teologicznego jaki się z soboru wyłonił. Dziś hasło „My jesteśmy Kościołem” w Europie jest kojarzone nie tylko z konkretnym ruchem, ale i wieloma postawami laikatu katolickiego kontestacyjnymi wobec Kościoła hierarchicznego i domagającymi się jego reformy. Za: http://pl.wikipedia.org/wiki/My_jestemy_Kościołem.

⁶ Bardzo szeroko o tej kwestii pisze bp Z. K i e r n i k o w s k i, *Kapłaństwo powszechne a kapłaństwo ministerialne*, który już wkrótce ukaże się w przygotowywanej przez Wydawnictwo WAM książce *Sztuka bycia księdzem*. Materiał roboczy tegoż artykułu, dzięki uprzejmości jego autora został udostępniony przed ukazaniem się drukiem, i tym uzasadniamy brak stron, do których będziemy się odwoływać. Pewne odniesienia publikujemy za wiedzą i zgodą bp. Z. Kiernikowskiego.

Kapłaństwo w okresie przedchrześcijańskim

Termin „kapłaństwo” określane jest generalnie jako władza i funkcja pośredniczenia między Bogiem (czy ogólnie sferą sacrum) a ludźmi, związana z urzędem kapłana⁷. U podstaw takiego kapłaństwa leży nawiązanie kontaktu człowieka lub społeczności ze światem transcendentnym⁸. Do funkcji kapłana jako pośrednika, działającego w imieniu społeczności, należy przede wszystkim składanie ofiar oraz troska o prawa moralne i obrzędowe w świecie. W religiach pozachrześcijańskich urząd kapłański wiąże się nadto z pewną władzą⁹. W przypadku wielu religii kapłan jest zazwyczaj przewodnikiem, osobą wysoko postawioną, przedstawicielem ludu czy wyrazicielem jego woli w stosunku do bóstwa czy szeroko pojętej Istoty Najwyższej. Czasem do takiego kultu wkradają się elementy magiczne, polegające nie tyle na oddawaniu czci bóstwu, ile na zmuszeniu go do postępowania wedle woli kapłana czy też szamana¹⁰. Celem praktyk religijnych może być również chęć pozyskania przychylności i błogosławieństwa bóstwa – przykładowo ludy rolnicze Afryki Zachod-

⁷ Po. H. Z i m o Ń, *Kapłaństwo*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t.7, kol. 710.

⁸ „Kapłan jest osobą, która przez swoją osobę oraz służę doprowadza ludzi do bliskości z Bogiem”; por. J. D e n n e y, *Priest in NT*, w: J. H a s t i n g s (red.), *Dictionary of the Bible*, New York 1911, s. 4,98.

⁹ Przykładowo u Azteków czy Sumerów kapłani spełniali funkcje religijne i świeckie zarazem (urząd króla miał charakter kapłański); w Asyrii król, będący kapłanem Asura, sprawował władzę nad wszystkimi kapłanami, w Babilonii zaś kapłani należeli do najwyższych dostojników państwowych. W Egipcie najwyższym kapłanem był faraon, a funkcje kapłańskie przekazywał innym kapłanom, pochodzącym z klasy uprzywilejowanej. Podobne funkcje przywódce pełnili kapłani w religii greckiej, a także u Rzymian; analogicznie wygląda to w zaratusztrianizmie, hinduizmie, taoizmie, sintoizmie, buddyzmie; por. H. Z i m o Ń, *Kapłaństwo*, kol. 711.

¹⁰ W tym miejscu konieczne wydaje się przedstawienie zasadniczej różnicy między magią a religią. Głównym zadaniem magii jest wykorzystywanie sił, zarówno przyrodzonych jak i nadprzyrodzonych, do realizacji osobistych pragnień i potrzeb. Chodzi o przekonanie, iż za pomocą zaklęć, formuł magicznych czy określonych rytów można „zmusić” bóstwo do podporządkowania się woli kapłana. Naczelną ideą jest zatem zawołanie: „Bądź wola moja”. Ludzi posługujących się magią cechuje jedynie utylitarny punkt widzenia, dążenie do uzyskania od duchów maksymalnej przychylności, a zatem konkretnych korzyści. Nie same bóstwa są potrzebne, lecz ich dar; por. T. P i k u s, *O religii*, Warszawa 2002, s. 109-110. Ten, kto ucieka się do magii, sądzi, iż wymusi na istot panujących nad światem dobrodziejstwa za pomocą różnego rodzaju formuł, czarów. W myśleniu religijnym dominuje idea przeciwna – zamiast zaklęć, praktyk czy rytuałów zwraca się uwagę na ofiarę z samego siebie. Darem, który składa wyznawca jest niejednokrotnie on sam. Idee magii i religii są ze sobą sprzeczne. W praktykach magicznych chodzi o jak największą eksploatację, używanie bóstwa czy tajemniczych sił do własnych celów. Wiara religijna zaś na centralne miejsce wysuwa koncepcję podporządkowania i spełniania woli Boga; por. M. R u s e k i, *Istota i geneza religii*, Lublin-Sandomierz 1997, s. 183-184.

niej mają tzw. kapłanów ziemi, składających ofiary duchowi ziemi, w celu uzyskania pomyślności¹¹.

Kapłaństwo w Starym Testamencie

Przywódcze funkcje spełniali również kapłani religii judaizmu Starego Testamentu. Określa się ich terminem *kōhēn* (pokrewnym arabskiemu słowu *kahin*, czyli „widzący”, „wróżbita” i ugaryckiemu *kahinu*, gdzie termin ten oznacza urzędową funkcję kapłana; w LXX widzimy termin *hiereus*, Vg *sacerdos*)¹². W najstarszych jednak dziejach Izraela, tj. przed Mojżeszem, nie było urzędowych kapłanów. U monoteistów, potomków Sema i Abrahama, zapewne na podstawie tradycji sięgającej początków ludzkości, istniały funkcje kapłańskie, sprawowane przez naczelników szczepu – królów (Rdz 14,18)¹³ i głowy rodzin – ojców. Tradycja judaistyczna podaje, że czynności kapłańskie sprawowali pierworodni¹⁴. Kapłaństwo ma w tym okresie wyrażnie ofiarniczy charakter i musi być powtarzane. W okresie wędrówki Izraelitów przez pustynię funkcje kapłańskie sprawowało pokolenie Lewiego; Pięcioksiąg podkreśla fakt wyłączenia tego pokolenia (a w jego ramach rodu Aarona) spośród reszty Izraela celem sprawowania oficjalnego kultu publicznego (Lb 3,10; 17,5; 18,7)¹⁵. Błogosławieństwo Mojżesza dla Lewiego (Pwt 33,8-10) wymienia trzy funkcje kapłanów: przekazywanie wyroczni Jahwe, nauczanie Tory

¹¹ Por. H. Ziemoń, *Kapłaństwo*, kol. 711.

¹² Por. R. Rubiniewicz, *Kapłaństwo*, kol. 713.

¹³ Informacje o Melchizedeku, sprawującym funkcje kapłańskie pochodzą ze środowiska jebusycko-kananejskiego – jako król Szalemu (Jerozolimy) i kapłan Boga Najwyższego (Ps 110,4) jest on typem Chrystusa – Mesjasza, wg Ps 110 – kapłana na wieki na wzór Melchizedeka; por. *tamże*.

¹⁴ Ofiary składano bezpośrednio i według własnego wyboru (Kain i Abel, Noe, Abraham, Izaak, Jakub, Mojżesz, Hiob). Trwałym śladem sprawowania kapłaństwa przez głowy rodzin był przepis o ofiarowaniu baranka paschalnego (Wj 12,3-11.21-27); por. A. Janowski, *Kapłaństwo*, w: E. Dąbrowski (red.), *Podręczna Encyklopedia Biblijna*, t. 1, Poznań-Warszawa-Lublin 1959, s. 653.

¹⁵ Dlatego Mojżesz, pochodzący od Kehata, syna Lewiego (Wj 6,16-25; Lb 26,56b-60; 1 Krn 5,27-41) pełnił nie tylko rolę przywódcy narodu, lecz jako lewita (Wj 2,1) był również kapłanem; osobiście składał ofiarę pieczętującą przymierze (Wj 24,4-8), zainicjował oficjalny i obowiązujący kult (Wj 40,14-33), konsekrował przez namaszczenie Aarona i jego synów (Wj 29; Kpl 8); odtąd tylko z potomkami Aarona wiąże się urzędowe (aaronickie) kapłaństwo w Izraelu (Wj 27,21; 28,1.4), zaś urząd arcykapłana sprawował pierworodny spośród nich; por. R. Rubiniewicz, *Kapłaństwo*, kol. 713.

i służbę ołtarza, czyli składanie ofiar¹⁶. Do służby przy ołtarzu kapłani byli specjalnie wybierani. Nie było to powołanie, lecz funkcja, bowiem teksty nigdy nie mówią o wezwaniu lub wybraniu Bożym na kapłana, jak w przypadku proroków¹⁷. Lewici powołani zostali do służby Aaronowi (Lb 3,5). Wyznaczenie rodu Aarona spośród pokolenia Lewiego do pełnienia oficjalnych czynności liturgicznych jest zatem momentem ustanowienia kapłaństwa.

W okresie przed niewolą babilońską kapłani byli urzędnikami króla. Przy opisie rządów króla Dawida wśród wyższych urzędników wymieniani są dwaj kapłani – Abiatar i Sadok (1 Krn 15,11; 2 Sm 15, 24-29). Po śmierci Dawida Salomon skazał kapłana Abiatarą na wygnanie do Anatot (1 Krl 2,26-27)¹⁸, a na jego miejsce ustanowił arcykapłanem Sadoka. Zapowiadana więc w 1 Sm 2,27-36 degradacja potomków Helego dokonała się właśnie w osobie Abiatarą. Stało się to za czasów króla Salomona (1 Krl 2,26-35).

Zarządzona przez Jozjasza (2 Krl 22-23; 2 Krn 34-35) reforma religijna z centralizacją kultu w Jerozolimie (622 r. przed Chr.) utwierdziła kapłański monopol pokolenia Lewiego, ustalając jednocześnie prymat kapłaństwa jerozolimskiego i pozwalając spełniać funkcje kapłańskie potomkom Sadoka (Ez 48,11)¹⁹.

Klasa kapłańska z arcykapłanem na czele umocniła się w okresie monarchii i była instytucją zorganizowaną wokół świątyni jerozolimskiej. Arcykapłani byli prawdopodobnie potomkami Sadoka, pełniąc ten urząd od czasów Salomona (1 Krl 2,35) aż do przesiedlenia babilońskiego. Genealogia zawarta w 1 Krn 5,34-41 podaje listę członków tej rodziny.

¹⁶ W ST kapłan nie był jednak traktowany jako „ofiarnik”. Najważniejszą czynnością było „przystępowanie do ołtarza”. Kapłan zanosił do ołtarza krew, części przeznaczone na spalenie oraz kadzidło.

¹⁷ Por. S. Mę d a l a, *Kapłaństwo w Biblii*, w: T. G a d a c z, B. M i l e r s k i (red.), *Religia – encyklopedia PWN*, t. 5, Warszawa 2003, s. 361-363.

¹⁸ Zaszła również potrzeba usystematyzowania posług kapłańskich wobec znacznej liczby potomków Eleazara i Itamara, synów Aarona. Abiatar był potomkiem Itamara, a Sadok pochodził z linii Eleazara. Obydwaj zatem wywodzili się od synów Aarona (1 Krn 5,34-41); por. A. J a n k o w s k i, *Kapłaństwo*, s. 653.

¹⁹ Status lewitów zmienił się w okresie wygnania babilońskiego: wg Ezechiela, który sam był kapłanem, w nowej Jerozolimie jedynymi kapłanami mogącymi rzeczywiście spełniać kapłańskie funkcje będą lewici z linii Sadoka, którzy w odróżnieniu od pozostałych zachowali wierność Prawu (Ez 44,10-16; 48,11); nastąpiło też bardziej wyraźne rozróżnienie między lewitami a kapłanami; por. R. R u b i n k i e w i c z, *Kapłaństwo*, kol. 714.

Od czasów odbudowy świątyni po wygnaniu babilońskim (520-516 przed Chr.) do 70 r. kapłani stanowili najwyższą warstwę społeczną w Judei. Właściwy rozwój kapłaństwa hierarchicznego przypada na okres po wygnaniu babilońskim (utworzyły się bowiem rody kapłańskie). W tym czasie ze względu na brak instytucji królewskiej wzrosła władza przełożonego kapłanów. W tekstach hebrajskich nosi on nazwę *ha-kohen ha-gadol* („wielki kapłan”), a w tekstach greckich *archiereus* („arcykapłan”). Od czasów reformy Ezdrasza do czasów Heroda Wielkiego arcykapłan miał w narodzie nie tylko godność religijną, lecz również był przywódcą politycznym wspólnoty żydowskiej²⁰.

Patrząc na kapłaństwo Starego Testamentu z perspektywy głównego pytania artykułu, podkreślić należy, iż kapłan w tych czasach był przede wszystkim reprezentantem ludzi przed Bogiem i w ich imieniu sprawował kult. Wspólnota izraelska tamtych czasów bardzo potrzebuje kapłana do kontaktu z Panem, do oczyszczenia z grzechów i do relacji ze Stwórcą²¹. Kapłaństwo i ofiara stanowiły „narzędzia” trwania Izraela w Przymierzu²². Widzimy tu zatem większą zależność wspólnoty od kapłana – potrzebuje ona przedstawiciela, czyli kogoś, kto będzie się wstawiał za ludem; związek zaś samego kapłana ze wspólnotą jest tu na razie słabo zarysowany.

Powoli zaczyna się też kształtować podział na kapłaństwo hierarchiczne i wspólne. Wstępnie zostaje tu nakreślona idea kapłaństwa powszechnego całego Izraela, ukazanego jako lud kapłański ze względu na uczestnictwo w poszczególnych czynnościach kultycznych, które wyróżniały go od innych narodów (Wj 19,6; Iz 61,6). Kapłaństwo ST ma również sens typologiczny – lud Starego Przymierza jest typem ludu Nowego Przymierza²³. Dochodzimy zatem do tego, co możemy określić jako „kapłaństwo powszechne” czy też „wspólne”. Zaznaczyć trzeba, iż w czasach ST kapłan był przede wszystkim określany jako „sługa ołtarza”.

²⁰ Za Heroda Wielkiego dynastia hasmonejska, sprawująca urząd arcykapłana, została zlikwidowana. Niemniej arcykapłani w dalszym ciągu sprawowali najwyższą władzę wśród Żydów do zburzenia świątyni w 70 r.; por. S. Mę d a ł a, *Kapłaństwo w Biblii*, s. 362-363.

²¹ W.G. M o o r e h e a d twierdzi, iż pragnienie kapłaństwa płynie z najgłębszych potrzeb ludzkiej duszy, mianowicie z potrzeby przebaczenia i przystępu do Boga”; por. t e n Ź e, *Priesthood*, w: *International Standard Bible Encyclopedia*, t. 4, Grand Rapids 1939, s. 2445.

²² Por. P.L. S c h r i e b e r, *Priests Among Priests: The Office of the Ministry in Light of the Old Testament Priesthood*, *Concordia Journal* 14/1988, s. 218.

²³ Por. R. R u b i n k i e w i c z, *Kapłaństwo*, kol. 714.

W celu wstępnego podsumowania wiadomości o kapłaństwie przedchrześcijańskim możemy stwierdzić, że zarówno w naturalnych religiach pogańskich, jak i judaizmie starożytnego Izraela dominowała idea kapłaństwa wiążącego się z występowaniem w imieniu ludu, reprezentowaniem go przed bóstwem. Łączyło się to z władzą, niezrządkiem państwową. Kapłani często byli doradcami królów, lecz również król, np. w okresie monarchii izraelskiej, niejednokrotnie pełnił funkcje kapłańskie: składał ofiary (1 Sm 13,9; 2 Sm 6,13.17; 24,22-25) i błogosławił lud (2 Sm 1,18; 1 Krl 8,14). Kapłaństwo było zatem związane z przywództwem, łączyło się z przynależnością do określonego, wybranego stanu, w pewnym sensie wywyższonego ponad inne. Wydzielenie Lewitów, a następnie Aaronitów w celu pełnienia funkcji kapłańskich w powszechnej opinii mogło oznaczać nadanie pewnej władzy, chociaż sami Lewici powołani byli do służby i pomocy (Lb 3,5). W okresie po wygnaniu babilońskim władza kapłanów, a później arcykapłanów stopniowo rosła, w skrajnych przypadkach osiągając wymiar władzy politycznej²⁴.

Kapłaństwo w Nowym Testamencie

W Nowym Testamencie, szczególnie w Liście do Hebrajczyków, czytamy o pełni kapłaństwa zrealizowanej w osobie Jezusa Chry-

²⁴ Wspomniane wyżej etapy formowania się kapłaństwa ST podsumowane zostały zwięźle przez J. W e l l h a u s e n a, który uszeregował je następująco: 1. Czasy najwcześniejsze, w których każdy, bez względu na rodzinę, plemię, powołanie lub płeć mógł sprawować czynności kapłańskie „każdy może być kapłanem”; 2. Wydzielenie „specjalistów” czyli Lewitów (ludzi bez własnej ojczyzny, którzy sformułowali określone stowarzyszenie lub połączyli się z plemieniem na zasadzie genealogicznej fikcji), w celu sprawowania czynności kapłańskich; 3. W związku z ekspozycją Jerozolimy jako centrum królestwa i kultu – Sadokici, związani z plemieniem Jebusytów zyskują przewagę, wyganiając Lewitów z Jerozolimy, a z czasem zastępując ich całkowicie; 4. Po upadku Jerozolimy Sadokici zostali deportowani do Babilonii. W tym czasie Lewici (którzy zdążyli się już rozproszyć na terenie północnego Izraela) powrócili do Jerozolimy i odzyskali kontrolę nad świątynią. Na krótko przed powrotem z wygnania Sadokici i Lewici osiągnęli kompromis, w którym obydwa plemiona potwierdziły swoją przynależność do rodu Aarona a nowy urząd arcykapłański został przypisany w konsekwencji do Sadokitów. „Arcykapłaństwo było urzędem najwyższej władzy i autorytetu w całej historii starożytnego Izraela, która potem przeniknęła do Kościoła i jego hierarchii”; por. t e n ż e, *Prolegomena to the History of Ancient Israel*, New York 1957. W celu przeglądu i rewizji historycznych perspektyw kapłaństwa zob.: A. C o d y, *A History of Old Testament Priesthood*, Rome 1969. Z ostatnią kwestią J. W e l l h a u s e n a polemizuje Tradycja Kościoła, akcentująca mocniej służebność kapłaństwa niżli ideę panowania.

stusa. Jest ono wypełnieniem starotestamentowych obietnic Bożych oraz różnych form pośrednictwa między Bogiem a człowiekiem. W czasie ziemskiego życia Jezus nie przypisywał sobie tytułu kapłana (*hiereus*), nie jest też tak nazywany w Ewangeliach; dopiero List do Hebrajczyków odnosi do Niego ten tytuł (6 razy) a tytuł arcykapłana (10 razy). Jezus nie pochodził z kapłańskiego rodu Aarona, lecz z pokolenia Judy; jest kapłanem ze swej istoty i na mocy przysięgi Bożej (Ps 110,4; Hbr 5,6.10, 6,20; 7,1-28). Trzeba pamiętać, że w czasach Starego Przymierza kapłani byli wybierani, a nie powoływani przez Boga. Istnieje zatem zasadnicza różnica w wyborze kapłana, Chrystusa bowiem wezwał sam Bóg. Boże wybraństwo jest więc powodem do dziękczynienia²⁵. Stanowi to wyzwanie dla współczesnych kapłanów, by swoje powołanie mimo trudności odczytywali przez pryzmat łaski i daru.

Łącząc w sobie godność królewską i kapłańską, kapłaństwo Chrystusa według wzoru Melchizedeka (Hbr 7) jest nowe w stosunku do rytualnej posługi starotestamentowej, gdyż Chrystus sam jest doskonałym Pośrednikiem Nowego Przymierza między Bogiem a ludźmi (Hbr 9,5), składając ofiarę pojednania z samego siebie (Hbr 7, 27). W słowach ustanowienia Eucharystii Jezus mówił wprost o wydaniu swego ciała i wylaniu swej krwi za ludzi (Łk 22,19-20). Według Listu do Hebrajczyków Chrystus jako kapłan (5,10) i arcykapłan (2,17; 5,5) spełnia wszystkie warunki stawiane przez Prawo kapłanowi (4,14-5,10). Przede wszystkim jednak Chrystus jest kapłanem przez ofiarę, którą złożył – jest to ofiara z własnego życia złożona przez mękę i śmierć. Akt przelania krwi nawiązuje również do liturgii Dnia Pojednania. W tej ofierze kapłaństwo Chrystusa osiągnęło pełnię: jest wieczne, a ofiara na zawsze skuteczna; odtąd wstawia się On za swoim ludem (7,25; 9,24) jako jedyny i wieczny pośrednik Nowego Przymierza (8,6-13; 10,12-18)²⁶. Widzimy tu wyższość nie tylko osoby, lecz również ofiary Chrystusa, jako jedynego Pośrednika między Bogiem a ludźmi: Jest bowiem wybrany przez Boga, ofiarował samego

²⁵ Por. P.L. Schrieber, *Priests Among Priests*, s. 220.

²⁶ Przez złożenie ofiary z siebie i głoszenie słowa Chrystus spełniał czynności kapłańskie oraz wezwał do ich wypełniania wszystkich, którzy w Niego uwierzą; wszyscy Jego uczniowie winni wziąć na siebie swój krzyż (Mt 16,24) i pić z Jego kielicha (Mt 20,22) dając o Nim świadectwo aż do śmierci (Mt 10,17-22); por. B. M i g u t, *Kapłaństwo*, kol. 715-716.

siebie, a ta ofiara jest wieczna²⁷. Jedyne i wieczne kapłaństwo Chrystusa jest również przez egzegetów uważane za najważniejszą oraz centralną doktrynę Listu do Hebrajczyków²⁸.

Wszyscy potrzebujemy zatem kapłaństwa, by pojednać się z Bogiem. Analizując to z perspektywy naszego głównego pytania, stwierdzić możemy, iż lud Boży, jako uczestnicy kapłaństwa powszechnego, potrzebuje kapłana w celu powrotu do Boga oraz kontaktu z Nim. Wszystkie te pragnienia spełnione zostały w osobie Najwyższego Kapłana – Arcykapłana Jezusa Chrystusa²⁹.

Podobnie jak w okresie Starego Przymierza, również w Nowym Testamencie godność kapłańska przypisana jest całemu ludowi Bożemu (1 P 2,9; Ap 1,5-6; 5,9-10; 20,5-6 za Wj 19,6 mówią o „królewskim kapłaństwie”). Autor Hbr podkreśla, iż Chrystus „jedną ofiarą udoskonalił [*teteleioken*] na wieki tych, którzy są uświęceni” (10,4), tzn. konsekrował na kapłanów wszystkich wierzących; kapłaństwo Chrystusa jest fundamentem kapłaństwa wspólnego, związane go ze składaniem duchowych ofiar (przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie, jedynym Pośredniku między Bogiem a ludźmi), do których zobowiązani są wszyscy ochrzczeni (Rz 12,1; Hbr 13,16; 1 P 2,5)³⁰.

²⁷ Por D. J. M a c L e o d, *Christ, the Believer's High Priest: An Exposition of Hebrews 7:26-28*, Bibliotheca Sacra 162/2005, s. 336, gdzie dokonano szczegółowej analizy cech kapłana, jakim jest Chrystus, oraz różnic między kapłaństwem ST a kapłaństwem Chrystusa.

²⁸ Por. t e n Ź e, *The Doctrinal Center of the Book of Hebrews*, Bibliotheca Sacra 146/1989, s. 291-300, gdzie przeanalizowano wiele propozycji dotyczących najważniejszych idei Hbr. Autor podaje również obszerną bibliografię, z której wynika, iż najwięcej egzegetów opowiada się za wyżej wspomnianą teorią.

²⁹ Trzeba być świadomym tego, iż termin *hiereus* („kapłan”) w pismach NT odnosi się tylko do Chrystusa – oczywiście poza przypadkami, gdzie jest mowa o kapłanach Starego Przymierza. Może to być związane z ogólną ostrożnością Jezusa w przypisywaniu tytułów, szczególnie kapłana, samemu sobie. Jeśli zaś chodzi o treści związane z wypełnieniem Jego posługi kapłańskiej, zostały one wyrażone w innych terminach czy też określeniach związanych ze składaniem życia w ofierze. Dopiero Hbr mówi wprost o kapłaństwie Jezusa w odniesieniu i przeciwstawieniu do kapłaństwa ST. W celu pogłębienia tematu patrz: A. G e o r g e, *Kapłaństwo*, w: X. Léon-Dufour (red.), *Słownik teologii biblijnej*, Poznań-Warszawa 1982, s. 362-370; por. także: Z. K i e r n i k o w s k i, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000, s. 226-227.

³⁰ Por. B. M i g u t, *Kapłaństwo*, kol. 718; por także S. M ę d a l a, *Kapłaństwo w Biblii*, s. 364. Wspomnianą kwestię uwydatnił również II Sobór Watykański (LG 10).

Kapłaństwo hierarchiczne a kapłaństwo powszechne

Na gruncie poprzednich rozważań sformułować możemy bardziej konkretnie pewne wiadomości dotyczące kapłaństwa hierarchicznego i wspólnego kapłaństwa wszystkich ochrzczonych. Trzeba ponownie podkreślić, iż oba typy kapłaństwa stanowią dwa sposoby realizacji jedyne i pełnego kapłaństwa uosobionego w Jezusie Chrystusie.

Na początku rozważmy kapłaństwo wspólne, gdyż jest ono udziałem całego Ludu Bożego, czyli wszystkich ochrzczonych, w kapłaństwie Chrystusa. Choć różni się ono od kapłaństwa hierarchicznego stopniem i rodzajem posługi w Kościele, jest jednak przedmiotem troski kapłanów urzędowych, których powołaniem jest służba wspólnocie. Na mocy Chrystusowego odkupienia wszyscy ochrzczeni, łącznie z kapłanami, tworzą lud kapłański, wezwany do uczynienia ze swego życia ofiary, czyli daru dla Boga³¹. Obydwa rodzaje kapłaństwa, choć różnią się nie tylko stopniem, ale też istotą, są sobie wzajemnie przyrządowane (KK 10). Uczestnicy kapłaństwa wspólnego dostępują wybrania i namaszczenia Duchem Świętym na królewskie i święte kapłaństwo (1 P 2,4-10)³². W Liście apostołskim *Mulieris dignitatem* (z 15 VIII 1988) Jan Paweł II przypomina, że wszyscy ochrzczeni, mężczyźni i kobiety, mają udział w „jedynym kapłaństwie Jezusa Chrystusa”, uzdalniającym do składania duchowych ofiar Bogu oraz do świadczenia wobec wszystkich o Chrystusie; powszechne zaś uczestnictwo w ofierze Chrystusa daje wszystkim w Kościele udział zarówno w kapłańskim, jak i prorockim oraz królewskim posłannictwie Zbawiciela (nr 27; por. także DA nr 3). Wszystkie członki Mistycznego Ciała Chrystusa winni nosić w swoim sercu Jezusa jako świętość, a duchem proroctwa dawać świadectwo o Nim (DK nr 2)³³.

Aby wierni świeccy spełnili swe zadanie i posłannictwo, potrzebni są nauczyciele, czyli ci, którzy przede wszystkim własnym przy-

³¹ Celem takiej ofiary z siebie będzie nawrócenie innych, dla których można być świadectwem. W tym właśnie wyraża się prawdziwa odpowiedzialność za pośredniczenie, czyli autentyczna *diakonia*. Szerzej o tym: A. K a v a n a g h, *The Christian As Servant*, Worship 39/1965, s. 131-138.

³² Powszechnym kapłaństwie wiernych szeroko w: A. J a n k o w s k i, K. R o m a n i u k, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Katowice 1972, s. 79-110.

³³ Chrześcijanie winni patrzeć na życie w „kategoriach kapłańskich”. Cała nasza codzienność powinna być tak ustawiona, byśmy ofiarując siebie samych i swoje cierpienia, zbliżali się w swym postępowaniu do Chrystusa, który ofiarował za nas samego siebie; por. J. C. J o r g e n s e n, *Hebrews 7,23-28*, Interpretation 2003, s. 297-299.

kładem będą uczyli, jak żyć i wypełnić dobrze swoje powołanie³⁴. Kapłaństwo hierarchiczne, wiążące się w konkretny sposób z jedyną ofiarą Chrystusa na krzyżu, ze względu na swą istotę nazwane jest służebnym³⁵, ministerialnym, posługi i sakramentalnym. W kapłaństwie hierarchicznym uczestniczą biskupi, prezbiterzy i diakoni³⁶. Trzeba zaznaczyć, iż kapłaństwo hierarchiczne nie stanowi wyższego stopnia świętości w stosunku do kapłaństwa wspólnego (*Pastores dabo vobis* nr 17). Ważne jest tu podkreślenie właściwej relacji, jaka zachodzi między kapłaństwem hierarchicznym a powszechnym; Sobór nazwie ją relacją wzajemnego przyporządkowania: „Kapłaństwo zaś powszechne wiernych i kapłaństwo urzędowe, czyli hierarchiczne, choć różnią się istotą a nie stopniem tylko, są sobie jednak wzajemnie przyporządkowane, jedno i drugie bowiem we właściwy sobie sposób uczestniczy w jednym kapłaństwie Chrystusowym”³⁷. Wzajemne przyporządkowanie jest zatem właściwą relacją kapłana i wspólnoty.

Kapłaństwo hierarchicznie służebne

Kapłaństwo hierarchiczne, czyli służebne, w swej istocie jest przedłużeniem obecności i władzy Chrystusa – Najwyższego Pasterza pośród swego ludu oraz s ł u ż b ą na rzecz kapłaństwa wszystkich ochrzczonych. W tym duchu wypowiedział się Jan Paweł II w *Liście do wszystkich kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1979 r.*,

³⁴ Słusznie podkreślił to P a w e ł VI: „Człowiek naszych czasów chętniej słucha świadków, aniżeli nauczycieli; a jeżeli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami”; t e n ż e, *Evangelii nuntiandi*, nr 41.

³⁵ W Nowym Testamencie określeniu „apostoł” towarzyszy często rzeczownik „sługa” jako drugi tytuł, używany przez św. Pawła. W przekładach nowożytnych terminem „sługa” odaje się aż cztery rzeczowniki z listów św. Pawła: *diákonos* (*diakonía*) *doulos* (*douleúein*), *leitourgós* (*leitourgía*), *hypêrētēs*. Szczegółowe rozróżnienie i analiza w: A. J a n k o w s k i, K. R o m a n i u k, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, s. 267-271.

³⁶ Kapłaństwo realizowane w imieniu Kościoła reprezentuje tę wspólnotę przed Bogiem, gdyż reprezentuje Chrystusa, jedynego Pośrednika między Bogiem a ludźmi; na tej podstawie kapłaństwo hierarchiczne nazywa się urzędowym i służebnym – jest bowiem służbą w Kościele i dla Kościoła; *Pastores dabo vobis* nr 16.

³⁷ „Wierni pełnią kapłaństwo przez przyjmowanie sakramentów, modlitwę i dziękczynienie, świadectwo życia świątobliwego, zaparcie się siebie i czynną miłość”; *Lumen gentium* nr 10. Podsumuje to wspaniałe *Katechizm*: „Podczas gdy kapłaństwo wspólne wiernych urzędywstnia się przez rozwój łaski chrztu, przez życie wiarą, nadzieją i miłością, przez życie według Ducha, to kapłaństwo urzędowe służy kapłaństwu wspólnemu”; KKK 1547.

zatytułowanym *Kapłaństwo służebne* (list z 8 IV 1979 r.). Pisał wtedy, iż kapłaństwo sakramentalne jest kapłaństwem „hierarchicznym” i zarazem „służebnym”. Stanowi szczególne „ministerium”, czyli jest „posługą” względem wspólnoty wierzących. Nie pochodzi jednakże od tej wspólnoty, z jej jak gdyby wezwania i „delegacji”. Jest darem dla tej wspólnoty i służbą wobec niej (nr 4). Papież podkreśla to z naciskiem, iż cała kapłańska egzystencja jest i powinna być głęboko przeniknięta s ł u ż b ą na rzecz ludu Bożego ponieważ „Kapłaństwo jest dane, aby nieustannie służyć innym”³⁸. W tym kontekście również celibat jest wyraźnym znakiem posługiwania. W tym znaku bowiem kapłaństwo hierarchiczne, czyli „służebne” jest jak najściślej „podporządkowane” do powszechnego kapłaństwa wiernych (nr 8)³⁹. Służba jest zatem właściwym stosunkiem kapłana do wspólnoty. Wielokrotnie pisał o tym papież Jan Paweł II w *Listach do wszystkich kapłanów na Wielki Czwartek*⁴⁰ oraz w przemówieniach, homiliach i nauce⁴¹.

Katechizm Kościoła Katolickiego podkreśla, iż służebny charakter posługi kościelnej jest wewnętrznie związany z jej naturą. Kapła-

³⁸ Papież pisze: „Naszym powołaniem jest szczególna troska o zbawienie naszych bliźnich: ta troska jest szczególną racją bytu życia kapłańskiego, właśnie ona nadaje mu sens – i tylko przez nią kapłan może odnaleźć pełny sens własnego życia, swoją doskonałość i świętość” (nr 5); por. także DFK nr 8-11; 19nn.

³⁹ Papież ponownie podkreślił to przyporządkowanie w służbie małżonkom połączonym przez Sakrament Małżeństwa: „Dodajmy więc na koniec, że nasi bracia i siostry żyjący w małżeństwie mają prawo oczekiwać od nas, kapłanów i duszpasterzy, dobrego przykładu i świadectwa dozgonnej wierności powołaniu, które my wybieramy poprzez Sakrament Kapłaństwa, tak jak oni przez Sakrament Małżeństwa. Również i w tym zakresie i w tym znaczeniu musimy rozumieć nasze kapłaństwo «służebne» jako «przyporządkowanie» do powszechnego kapłaństwa wszystkich wiernych, świeckich, właśnie tych, którzy żyją w małżeństwie i zakładają rodziny. W ten sposób służymy «budowaniu Ciała Chrystusowego» (Ef 4,12)” (nr 9).

⁴⁰ Kapłan żyje dla ludzi świeckich: ożywia ich i umacnia w wykonywaniu powszechnego kapłaństwa wiernych; por. J a n P a w e ł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1986 pt.: Św. Jan Maria Vianney – wzór dla wszystkich kapłanów*. Wszystkie listy znajdują się w: *Listy Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek (1979-1997)*, Kraków 1998.

⁴¹ „Służcie! Służba jest zasadniczym wyrazem tej miłości, którą Chrystus nas umiłował. Jego własna służba: «Nie przyszedłem, aby mi służono, ale żebym służył» (por. Mk 10,45). I nasza służba wraz z Nim. W Jego imieniu. In persona Christi. Oddani przez Boga na służbę Ludowi Bożemu, staliśmy się jego własnością. Wszystkie nasze siły duszy i ciała muszą służyć Ludowi, który ma prawo do naszego życia, do naszych oczu i warg kapłańskich, do naszych dłoni ofarniczych i nóg apostołskich. Trzeba więc wyniszczać je, oddając się nieustannej pracy, gdy jeszcze dzień jest”; por. t e n ż e, *Homilia w czasie niesporów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic*, Tarnów, 10 VI 1987.

ni winni tu naśladować Chrystusa, który dobrowolnie przyjął „postać sługi” (Flp 2, 7) (KKK 876). Wyposażeni bowiem we władzę świętą szafarze służą braciom swoim, aby wszyscy, którzy są z ludu Bożego... osiągnęli zbawienie (LG nr 18). Posługa święceń, czyli kapłaństwo urzędowe, służy kapłaństwu chrzcielnemu (LG nr 10; KKK 1120). Służebny charakter sakramentu święceń jest kwestią na tyle ważną, iż razem z małżeństwem zostały przez *Katechizm* nazwane „sakramentami w służbie komunii”, czyli są nastawione na służenie wspólnocie. Sakrament kapłaństwa jest powołaniem do specjalnej służby na rzecz wspólnoty. Słudzy ci są wybierani i konsekrowani przez sakrament święceń, aby służyć wszystkim członkom Kościoła (KKK 1142, DK 2 i 15).

Kapłaństwo ma zatem charakter służebny, ponieważ „urząd (...), który Pan powierzył pasterzom ludu swego, jest prawdziwą s ł u ż b ą” (LG nr 24). Kapłaństwo jest całkowicie skierowane ku Chrystusowi i ludziom. Zależy całkowicie od Chrystusa i Jego jedyne go kapłaństwa; zostało ustanowione dla ludzi i dla wspólnoty Kościoła (KKK 1551).

Problemy z właściwym rozumieniem służebnej roli kapłaństwa⁴²

Trzeba jednak zauważyć, że postawa służebna nie zawsze bywa właściwie rozumiana przez samych kapłanów. Warto powiedzieć, że w historii, a nawet w dzisiejszych czasach, współpraca kapłanów z tzw. laikatem może być zaburzona przez zbyt mocny nacisk na ważność posługi kapłańskiej. Pewne aspekty ewangelizacji zbyt mocno eksponują rolę kapłana w oderwaniu od wspólnoty wierzących. Wierni świeccy stają się wówczas biernym podmiotem klerikalnego duszpasterstwa księży i zakonników. Osłabia się wówczas znacznie rola świeckich jako aktywnego podmiotu życia i działania wspólnoty. Pojawia się przeświadczenie, iż udzielenie zbawczego daru Boga ludziom zależy tylko od dobrej woli czy wysiłku księdza.

Konsekwencją tego były i są pewne formy sklerikalizowania Kościoła, który jest wówczas postrzegany jako domena duchowieństwa i zasadniczo jako organizacja w pewien sposób podległa grupie kapłańskiej. Reakcją na to są różne przejawy antyklerykalizmu. Trud-

⁴² Por. Z. K i e r n i k o w s k i, *Kapłaństwo powszechne a kapłaństwo ministerialne* (w druku).

no jest wtedy nawet mówić o wspólnocie. Jest to wówczas dokładne przeciwieństwo tego, o co Jezus modlił się, „aby byli jedno” (por. J 17, 21).

Musimy mieć na uwadze, iż takie postawy są bardzo dalekie od kapłaństwa Chrystusowego. Trzeba także być świadomym tego, że nie jest to wcale obce temu, co przeżywamy w naszym pokoleniu.

Ofiarowanie siebie w kapłaństwie

Patrząc ogólnie na rzeczywistość kapłaństwa, powinniśmy zatem stwierdzić, iż prawdziwa rola kapłana polega na sprawowaniu pośrednictwa, jednoczeniu, czyli na tym, co zawiera się w terminie *pontifex*⁴³. W Starym Testamencie kapłan był pośrednikiem między Bogiem a ludźmi. Szczególnym wyrazem jego posługi było wchodzenie do Przybytku (miejsca Świętego Świętych) i składania ofiary za lud. Funkcje kapłańskie zatem to pośredniczenie w sprawach kultu i posługa słowa⁴⁴. Aby cały Kościół mógł spełniać to swoje posłannictwo, potrzebne są konkretne posługi, ministeria. Kapłaństwo służebne, zwane inaczej urzędowym, jest w Kościele na usługach kapłaństwa powszechnego (KKK 1120; 1551-1553, LG nr 10). Znamienne, iż *Katechizm*, wskazując na moment ustanowienia kapłanów Nowego Przymierza, przypomina, iż Jezus włącza apostołów do swej ofiary, polecając, by oni ją przedłużali. Fakt ten łączy ze słowami Jezusa: „Za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie, aby i oni byli uświęceni w prawdzie” (J 17,19). Tym samym wnioskować można, iż istotnym elementem ustanowienia kapłaństwa i jego realizacji jest „poświęcenie siebie za innych”, by inni „byli uświęceni w prawdzie”. Eucharystia i kapłaństwo tu się właśnie zbiegają.

Pełnienie funkcji kapłańskiej to przewodniczenie w poświęcaniu się i wydawaniu siebie za innych, co – w swej treści – oznacza sprawowanie Eucharystii. Innymi słowy, by wspólnota kościelna mogła istnieć, potrzeba ożywiającej mocy pokarmu, jakim jest właśnie Eu-

⁴³ Termin *pontifex* używany w teologii chrześcijańskiej ma swe korzenie w terminologii pogańskiej. W celu wyjaśnienia jego znaczenia najczęściej wskazuje się na złożenie dwóch łacińskich terminów *pons* („most”) i *ficere* [*facere*] („czynić”). Termin *pontifex* zawiera w sobie elementy wskazujące na pośredniczenie i udostępnianie. Oznacza służę Boga; por. t e n ż e, *Eucharystia i jedność*, s. 227.

⁴⁴ Por. *tamże*.

charystia. Efektem będzie wzrost duchowy tej wspólnoty, a kapłan nad tym wzrostem nieustannie czuwa. Punktem wyjścia tożsamości kapłana jest zatem jego ofiarniczy związek z Jezusem Chrystusem: „Za nich poświęcam w ofierze samego siebie”. Może to początkowo napawać pewnym lękiem, gdyż „poświęcenie” łączy się z „ofiara”, a więc zostawieniem czegoś cennego, jeśli tego będzie wymagała racja wyższa. Słowa o ofierze kojarzyć się mogą z obawą, jakoby coś wymykało się spod władzy i kontroli kapłańskiej. Te lęki wcale nie muszą dziwić, gdyż często jesteśmy przyzwyczajeni to tego rodzaju modelu relacji kapłana (biskupa) do wspólnoty, który ma czasem jeszcze coś z relacji feudalnej (pan – sługa) a nie ewangelicznej (por. Mk 10,41-45)⁴⁵. Kapłaństwo służebne jest konieczne dla wspólnoty właśnie po to, by ona sama była ludem kapłańskim. Kapłan jest tym, który wspólnocie i za wspólnotę stale się ofiarowuje, ona zaś ma odwagę brać na siebie jego ciężar. Wówczas kapłan odnajdzie siebie i swoje miejsce we wspólnotcie: nie będzie protagonistą na jej tle, lecz będzie jej przewodniczył z pozycji bycia sługą według potrzeb wspólnoty, a nie swego upodobania (1 P 5,2-3; Mk 10,41-45)⁴⁶. W tym kontekście kapłan może przestrzegać również każde cierpienie, które staje się jego udziałem, może on dzięki niemu upodabniać się do Chrystusa, który ofiarował samego siebie, a więc wszystkie swe cierpienia i ból Ojcu (Hbr 7,27). Cierpienie udoskonala (Hbr 2,10)⁴⁷.

Podsumowanie: wspólna zależność prowadząca do urzeczywistnienia powołania

Na tle powyższych rozważań jawi się prawdziwy sens istnienia obu typów kapłaństwa – hierarchicznego i powszechnego. Obydwa potrzebują siebie wzajemnie do własnego wzrostu oraz odnalezienia swego miejsca w hierarchii. Gdy jest między nimi rzeczywista współpraca, to następuje prawdziwe urzeczywistnienie powołania i zadania każde-

⁴⁵ Por. Z. Kiernikowski, *Eucharystia i jedność*, s. 230-231.

⁴⁶ Czasem bowiem mają miejsce przykłady, iż pasterz tak się udziela, że jest „wszystkim”: bez niego nic nie może powstać i nie ma miejsca na żadną nowość. Tymczasem, gdy pasterz właściwie służy przez słowo i sakramenty, wówczas doświadcza stalego rodzenia się nowości, która nie od niego pochodzi; por. *tamże*, s. 233.

⁴⁷ Chrystus przez cierpienie wypełnił dobrowolnie i chętnie wolę Ojca. „Udoskonaliło” ono nie tylko samego Chrystusa w Jego posłannictwie Odkupiciela, lecz również i tych, którzy w Niego wierzą (por. Hbr 5,9n.; Hbr 10,14); cyt. za: Biblia Tysiąclecia, wyd. IV, s. 1362.

go z nich, czyli kontakt z Bogiem na gruncie ofiary – zarówno kapłana, jak i wiernych. Gdy bowiem kapłan zgodzi się na to, by jego miejsce było miejscem „ostatnim” wówczas zyska „pierwszeństwo”, jednakże nie na sposób tego świata. Chodzi tu bowiem o pierwszeństwo w wydawaniu siebie za innych, w poświęcaniu się dla właściwego wzrostu powierzonych sobie ludzi. Kapłani potrzebują wspólnoty, a wspólnota kościelna nie może istnieć bez kapłana, czyli tego, który swoją postawą da przykład poświęcania siebie w ofierze. Patrząc na kapłana, wierni również odczuwają w swoich sercach usilne pragnienie ofiarowania życia za bliźnich, ujrzą prawdziwy sens uczynienia ofiary ze swego życia – wtedy będą prawdziwie ludem kapłańskim. Uczestnicząc w Eucharystii, będą potrafili bardziej świadomie poświęcać swoje życie dla Chrystusa. Do tego właśnie zmierza nauka, wyłożona w Liście do Hebrajczyków, szczególnie w rozdz. 4–12. Taki również był cel i sens posługi kapłanów Starego Przymierza, choć nie został w pełni zrozumiany. Kapłani bowiem uważani byli za wybranych, co nierzadko mogło prowadzić do wywyższania się i w konsekwencji tworzyły się podziały.

Kapłan realizuje swoje powołanie przez służbę dla innych – do czego wzywa słowo Boże oraz nauczanie Kościoła, w miejscach, w których mowa jest o kapłaństwie⁴⁸. Wierni, uczestniczący wraz z księdzem w kapłaństwie wspólnym mogą i powinni go wspierać swoimi modlitwami i ofiarami. Z pozycji sługi kapłan najlepiej będzie przewodniczył wspólnocie.

Kapłaństwo jest tak naprawdę jedno, chociaż w różnych stopniach, i jeden jest lud kapłański, żyjący z Eucharystii i sprawujący ją jako skuteczny znak jedności – sakrament jedności w świecie⁴⁹. Znamienne, że do takiej właśnie postawy wzywał w swych pismach św. Jan Maria Vianney. Przypominał wielokrotnie, iż kapłan nie jest kapłanem dla siebie, lecz dla wspólnoty⁵⁰. W tym kontekście także uczest-

⁴⁸ Najnowszym dokumentem w wielu miejscach bardzo cennie traktującym o służebnej roli i charakterze kapłaństwa jest wspomniany *List Jego Świątobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy «dies natalis» Świętego Proboszcza z Ars, L'Osservatore Romano 7-8/2009*, s. 3-8.

⁴⁹ Por. Z. K i e r n i k o w s k i, *Eucharystia i jedność*, s. 236. O ludzkich, niedoskonałych próbach zaradzenia rozbitej jedności patrz: t e n ż e, *Chrzest w życiu i misji Kościoła*, cz. 1 – *Boża wizja człowieka*. Materiały na rok 2005/2006, Siedlce 2005, s. 31-35.

⁵⁰ „*Le Sacerdoce, c'est l'amour du coeur de Jésus*” w: B. N o d e t, *Le curé d'Ars. Sa pensée – Son coeur. Présentée par l'Abbé Bernard Nodet*, Paris 1995, s. 98-100; cyt. za: *List Jego Świątobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy „dies*

nicy kapłaństwa wspólnego mają tu wiele do zrobienia. Przyglądając się kapłanom, wierni wezwani są to tego, by „zrobić Chrystusa zawsze obecnym wszędzie, gdziekolwiek się znajdują” Wtedy prawdziwie wspólnota Kościoła będzie wspólnotą „uświęconą i uświęcającą zarazem”⁵¹.

Marcin CHROSTOWSKI

natalis” *Świętego Proboszcza z Ars*. Szerzej o posłudze i dziele św. Jana Marii Vianneya w encyklice Jana XXIII, *Sacerdotii nostri primordia*, 1 sierpnia 1959, Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej 5-6/1960, s. 271-295.

⁵¹ Por. A. Kavanagh, *The Minister as Servant*, *Worship* 39 /1965, s. 218-225.